MT

2018 .... 1100 | Seat No. | | | | | | | |

MT - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - IV

Time : 3 Hours **(Answer Paper)** **Marks : 100**

प्रथमः विभागः - सुगमसंस्कृतम् ।

उ.१ अ) चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत । (५ तः ४) ४

१		२	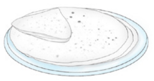	३		४		५	
	विद्युत्कोषः		रोटिका		पेषयते		ऊरुकम्		मधुरा

उ.१ आ) सङ्ख्याः अक्षरैः अङ्कैः वा लिखत । (३ तः २) २

१. सप्तसप्ततिः - ७७ २. ६ - षड्/षट् ।
३. ९२ - द्विनवतिः ।

उ.१ इ) स्तम्भमेलनं कुरुत । २

	अ	उत्तरम्
१.	सार्ध-एकादशवादनम्	११:३०
२.	पादोन-चतुर्वादनम्	३:४५
३.	पञ्चाधिक-एकवादनम्	१:०५
४.	सपाद-अष्टवादनम्	८:१५

उ.१ ई) वासर - तालिकां पूरयत । (केऽपि २) २

ह्यः **रविवासरः** ← अद्य सोमवासरः → **श्वः** मङ्गलवासरः → परश्वः **बुधवासरः**

उ.१	उ) उदाहरणद्वयं लिखत। (६ तः ५)	५
१.	अनुनासिके - **ङ्, ञ्, ण्, न्, म्।**	
२.	दीर्घस्वरौ - **आ, ई, ऊ, ॠ।**	
३.	इकारान्तस्य - **कवि, मति, वारि।**	
४.	नपुंसकलिङ्गस्य - **वन, वारि, मधु।**	
५.	प्रथमगणस्य धातू - **पठ्, चल्।**	
६.	दशमगणस्य धातू - **कथ्, धृ - धार्**	
	द्वितीयः विभागः - गद्यम्।	
उ.२	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत।**	
१.	**अवबोधनम्।** (४ तः ३)	
क)	**उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।** महिला मूर्च्छिता यतः **तस्याः पुरतः व्याघ्रः मनुष्यवाण्या अवदत्।**	१
ख)	**कः कं वदति।** राघुः चिमणरावं वदति।	१
ग)	**पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत।** सर्कसक्रीडायाः प्रारम्भः **रात्रौ दशवादने** जातः।	१
घ)	**वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् / असत्यम् इति लिखत।** अब्दुलः मञ्चे त्रीणि आसनानि स्थापितवान्। - **असत्यम्।**	१
२.	**शब्दज्ञानम्।** (३ तः २)	
क)	**पातुम्, कर्तुम्।**	१
ख)	**प्रश्ननिर्माणं कुरुत।** का मञ्चं समागता ?	१
ग)	**सन्धिविग्रहं कुरुत।** भूतोऽयम् - **भूतः + अयम्।**	१

३.	**पृथक्करणम् ।**	२
	क्रमेण योजयत ।	
(i)	सर्कसक्रीडायाः प्रारम्भः।	
(ii)	भल्लूकवेषधारिणः अब्दुलस्य आगमनम्।	
(iii)	पशूनां खाद्यस्य योजना।	
(iv)	उत्तेजितैः प्रेक्षकैः तालिकावादनम्।	
उ. २	**आ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (४ तः ३)**	
क)	**उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।**	१
(१)	**भवत्याः** समीपे सुभाषितसङ्ग्रहं दृष्ट्वा मया चिन्तितम् ।	
(२)	**मया** अवगतम् ।	
ख)	**पूर्णवाक्येन उत्तरत ।**	१
	काव्यमाध्यमेन विषयप्रवेशः सुगमः भवति।	
ग)	**वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् /असत्यम् इति लिखत ।**	१
	महोदयः विधिविमर्शकरूपेण कार्यं करोति । - **सत्यम् ।**	
घ)	**एषः गद्यांशः 'प्रतिपदं संस्कृतम्' पाठात् उद्धृतः ।**	१
२.	**शब्दज्ञानम् । (३ तः २)**	
क)	**चतुर्थपदं लिखत ।**	१
(१)	बहवः : श्लोकाः :: शास्त्रविषयकान् : **ग्रन्थान् ।**	
(२)	एका : महिला :: सुगमः : **विषयप्रवेशः ।**	
ख)	**सन्धिविग्रहं कुरुत ।**	१
	अधुनैव - **अधुना + एव ।**	
ग)	**लकारं लिखत ।**	१
	ग्रन्थानाम् अध्ययनं साहाय्यकरं <u>भवेत्</u> । - **विधिलिङ्लकारः ।**	

३. जालरेखाचित्रं पूरयत । २

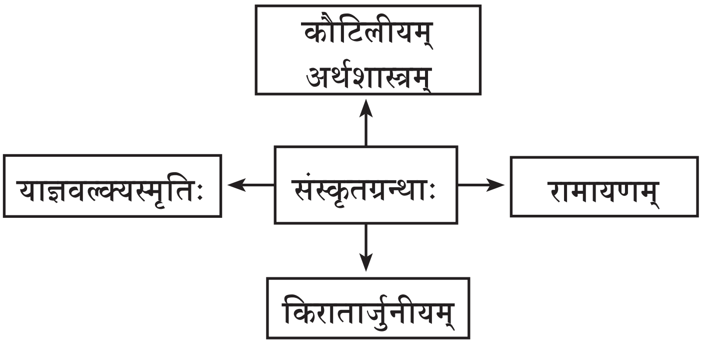

उ.२ इ) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (२ तः १) ४

१. (On the stage, कीर्तनकार a person is singing कीर्तन (spiritual teaching through story telling), audience is engrossed in listening to it.)
O गङ्गा, यमुना, गोदावरी, सरस्वती, नर्मदा, सिन्धु (Indus), कावेरी. May (you all) unite on the earth.
The festival of गङ्गादशहरा commences on the tenth day of the waxing moon, in the month of ज्येष्ठ (according to Hindu calendar). The river should be worshipped on this festival.
(Note : It is believed that the holy river गङ्गा descended from the heaven on the earth on this day. Thus, this day is celebrated as गङ्गावतरणम्)
Audience - Worshipping the river? Why we should worship the river?

२. कीर्तनकारः - In this way, विश्वामित्र pleasing both rivers went to the other bank. O listeners, In this way, rivers and people having gratified each other, expanded the culture.
The river flows, The culture is developed and People are risen up (advanced) due to favour of the river.
Farmers are happy, The earth is delighted. The earth is independent in terms of food grains (because of fertility) and bountiful. The river water is obstructed and controlled by bridges. The generator is placed here (and) the life is gleamed.

उ.२	**ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (३ तः २)**	४
१)	The story 'धेनोर्व्याघ्रः पलायते।' brings smile on the faces of the readers due to the humor caused due to innocent nature of चिमणराव. It is also an excellent example of translation skills from a regional language to the ancient language of India. चिमणराव,thehero of this story is a sincere, innocent and patriotic person, made a troop of bravechildren like 'scout'. The purpose behind it, was to inculcate values like benevolence, bravery, co-operation, social service etc.in the minds of the children. During vacations, he took this troop of children to a village called 'बनेश्वर' for a camp. On the first day of the camp itself, when चिमणराव was busy playing cards with the children in the afternoon, प्रोफेसर सर्कसवाले, an owner of a circus came to meet him. He was seeking help from चिमणराव in his circus show. The men enacting a bear and a tiger in his show were wounded. So the owner of the circus requested चिमणराव to allow any two soldiers from the troop to enact the animals and save the show from being a flop.	
२)	'प्रतिपदं संस्कृतम्' is a dialogue in a public place. It subtly brings out that Sanskrit language is not just worth mugging up to get maximum marks in the examinations but also helps and guides us at every step of our life. People's perception about our Sanskrit language is changing day-by-day. They have started believing that it is not just a language of rituals but it is also ज्ञानभाषा the language that bestows knowledge. Knowledge of Sanskrit helps people from various fields to acquire knowledge about there field on which sanskrit treatises are available in ancient times. The cover pages of our text book portray the same very well. The सुभाषिते in Sanskrit enlighten us and display the path to success. They teach us basicprinciples of life. There is a research going on in IIT to develop computer language with the help of Sanskrit. पाणिनि's अष्टाध्यायी is very useful for them. As Sanskrit is the mother of all Indian regional languages, it's knowledge helps us in analysing those regional languages too. Due to Sanskrit recitation, pronunciation of words becomes clear, which helps teachers, actors, anchors etc. in	

there profession for historical TV shows or cinemas, Sanskrit experts are required to research of their stories. People from medical field can alway be benefitted by shudying सुश्रुतसंहिता the ancient medical treatise.

Likewise, मयमतम् for architects, नाट्यशास्त्रम् for actors and performers, अर्थशास्त्रम् for law and order, prove to be the house guiding source. Thus, knowledge of sanskrit leads to the treasure of knowledge, that can be helpful in any other profession as well as in day to day life.

३) विश्वामित्र - नदी संवाद is one of the dialogue hymns found in third मण्डल of ऋग्वेद. Herein the sage विश्वामित्र worships river as a mother and pleases her with the assurance to take care of her and serve her.

River water is a useful source. Since many years, rivers are helpful to the farmers in agriculture. Not only the fields but the earth is prospered due to rivers. River water was well-restored. Even the generator was placed for creating electricity, thus water illuminated lives of people.

In this way human lives were flourished with the assistance of rivers.

तृतीयः विभागः - पद्यम् ।

उ. ३ **अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

क) **पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** १

कविः **चातकं** 'मित्र' इति सम्बोधयति ।

ख) **मेलनं कुरुत ।** १

विशेषणम्	**विशेष्यम्**
बहवः	**अम्भोदाः**
दीनम्	**वचः**

ग) रेखाचित्रं पूरयत । २

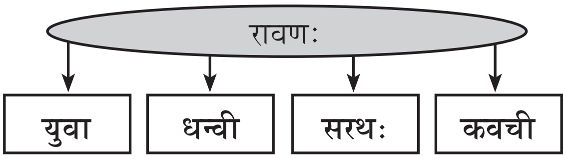

उ. ३ आ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत।

क) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । १

विष्णुः भिक्षुरुपेण **बलेः मखं** गच्छति ।

ख) सन्धिविग्रहं कुरुत । १

रामेति - **राम + इति**।

ग) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । २

चित्रकाव्यम् is an image poetry. such poems show the prodigious intellect of the poets as well as arouse amusement and pleasure.

'रामाभिषेके' is the best example of समस्यापूर्ती. In समस्यापूर्ती, last चरण is stated but it is often absurd. The poet's challenge is to create a meaningful poetry /श्लोक.

In this श्लोक, चरण 'ठंठं ठठं ठं ठठ ठं ठठं ठः' is already given. The poet wisely composes remaining three चरणे to make meaningful श्लोक. The poet composes it as - at the time of राम's coronation, certain young lady having gold pot in her hand, went to bring water. While going, the gold pot was fallen from her hands. At that time, the sound that was generated is ठंठं ठठं ठं ठठ ठं ठठं ठः। Thus, he completes the समस्या.

उ. ३ इ) पद्ये शुद्धे पूर्णे च लिखत । (क - ख तः १ तथा ग - घ तः १) ६

१. क.
अयं न भक्तो न च पूजको वा
घण्टां स्वयं नादयते तथापि ।
धनं जनेभ्यः किल याचतेऽयं
न याचको वा न च निर्धनो वा ।।

ख.
कं संजघान कृष्णः का शीतलवाहिनी गङ्गा।
के दारपोषणरताः कं बलवन्तं न बाधते शीतम् ।।

२.	ग. वैद्यराज नमस्तुभ्यं यमराजसहोदर। यमस्तु हरति प्राणान् त्वं तु प्राणान् धनानि च ।।	
	घ. राक्षसेभ्यः सुतां हृत्वा जनकस्य पुरीं ययौ। अत्र कर्तृपदं गुप्तं यो जानाति स पण्डितः ।।	
उ.३	**ई) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (४ तः ३)**	६
१.	Just as, all rivers enter the ocean, likewise, all religions resort to humanity.	
२.	Just as, all colours coming together attain whiteness likewise, all धर्मs praise the humanity together.	
३.	Just as the sun alone lightens the entire world; similarly, humanity alone illuminates all धर्मs.	
४.	(O man) Leaving all धर्मs, resort to humanity surely. This path leads to upliftment and it is beneficial.	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशलम् ।	
उ. ४	**अ) वाक्यरचनां कुरुत ।**	
क)	**धातूनाम् उपयोगं कृत्वा वाक्यनिर्माणं कुरुत । (५ तः ३)**	३
१.	याच् → सेवकः **धनिकं** धनं याचते ।	
२.	कुप् → जननी **बालकाय** कुप्यति / क्रुध्यति ।	
३.	रक्ष् → सैनिकाः देशं **शत्रुभ्यः** रक्षन्ति ।	
४.	स्निह् → अध्यापकः **छात्रेषु स्निह्यति ।**	
५.	दा-यच्छ् → जनकः **पुत्राय/ कन्यायै** उपहारं यच्छति ।	
ख)	**अमरकोषात् समानार्थकं शब्दं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (४ तः २)**	२
१.	**माहेयी/सौरभेयी/गौः/माता/उस्रा** वास्तविकी एव ।	
२.	**वृक्षः/महीरुहः/शाखी/विटपी/तरुः** परोपकाराय फलति ।	
३.	**मनुष्यः/मानुषः/मर्त्यः/मनुजः/मानवः** सर्वदा सत्यं वदेत् ।	
४.	तडागे **सहस्रपत्रं/शतपत्रं/कमलं/कुशेशयं** विकसति ।	

उ.४ आ) ५ / ७ वाक्यात्मकं निबन्धं अथवा संवादं लिखत। (३ त:१) ५

(१) **मम प्रियं पुस्तकम्**

श्यामची आई इति मम प्रियं पुस्तकम् । सानेगुरुजीमहोदयः तस्य लेखकः। एतत् पुस्तकं मराठीभाषायां लिखितम् । एतस्मिन् पुस्तके सानेगुरुजी- महोदयस्य बाल्यस्य प्रसङ्गाः उद्धृताः। पुस्तके मात्रा कथिताः नैकाः बोधप्रदाः कथाः सन्ति। एतत् पुस्तकं मनः सुसंस्कारयति। मातृप्रेम्णः महन्मङ्गलं स्तोत्रम् एतत् खलु। एतस्य पुस्तकस्य अनुवादः नैकभारतीयभाषासु, विदेशीयभाषासु जातः ।

(२) **भारतीयं प्रसिद्धं स्थलम्**

'मुम्बई' इति भारतदेशस्य प्रसिद्धं नगरम् अस्ति। 'मुम्बई' इति महाराष्ट्रराज्यस्य राजधानी। मुम्बईनगरे मुम्बादेव्याः मन्दिरं वर्तते। विविधप्रान्तेभ्यः जनाः उपजीविकां साधयितुं मुम्बईनगरम् आगच्छन्ति। गेटवे ऑफ इंडिया, नेहरुताराङ्गणं, मत्स्यालयः एतादृशानि विविधानि रम्याणि पर्यटनस्थलानि। गतिशीलं जीवनं मुम्बईनगर्याः वैशिष्ट्यम्। नैकान् उत्सवान् सर्वधर्मीयाः सोत्साहं सम्पादयन्ति ।

(३) **मम प्रिया भाषा**

संस्कृतभाषा विश्वे प्राचीनतमा। संस्कृतभाषा सर्वभारतीयभाषाणां जननी। संस्कृतभाषा ज्ञानस्य महत् भाण्डारम्। संस्कृतभाषायां वेदपुराणादिग्रन्थाः, विविधशास्त्रग्रन्थाः सन्ति। एषा भाषा काव्यनाटकसुभाषितैः समृद्धा। संस्कृतभाषायाः अध्ययनं संस्कृतिरक्षणार्थं संवर्धनार्थं च आवश्यकम्। संस्कृतभाषा सङ्गणकयोग्या अस्ति इति सिद्धम्। सत्यम् उक्तम् - 'भाषासु मुख्या मधुरा दिव्या गीर्वाणभारती ।'

अथवा

(१) **आपणसंवादः**

विक्रेता - आगच्छतु आगच्छतु । शाकानि क्रीणातु । आगच्छतु आगच्छतु ।
गृहिणी - अयि भोः, कानि कानि शाकानि विद्यन्ते ?
विक्रेता - अस्ति अत्र कारवेल्लम्, कर्कटी, भिण्डिः, वृन्ताकं, गृञ्जनकं च। किम् इच्छति ?
गृहिणी - अस्तु, किलोपरिमितं यच्छतु। भिण्डिः अपि अर्धकिलोमितम् ।
विक्रेता - अवश्यम्। इतोऽपि किम् आवश्यकम्? शीघ्रं वदतु ।
विक्रेता - अपि स्यूतः आनीतः ?
गृहिणी - न भोः! प्लास्टिकस्यूतं ददातु ।
विक्रेता - क्षम्यताम्। प्लास्टिक - उपयोगः प्रदूषणकारकः। अहं प्लास्टिकस्यूतं न स्थापयामि एव ।
गृहिणी - अधुना किं करणीयम् ?
विक्रेता - वस्त्रस्यूतम् अपि क्रीणातु। मूल्यं केवलं पञ्चरूप्यकाणि ।
गृहिणी - बहु उत्तमम्। ददातु ।

(२) **गृहसंवादः।**

माता - अवकाशकाले भ्रमणार्थं कुत्र गच्छेम?

पुत्रः - अहं निसर्गसम्पन्नं स्थलं प्रेक्षितुम् इच्छामि।

पिता - साधु साधु। भारते नैकानि रम्यस्थलानि सन्ति।

माता - अरुणाचलप्रदेश गच्छेम। गतवर्षे मम सखी तत्र गता। तस्यै अतीव अरोचत अरुणाचलप्रदेशः।

पुत्रः - मया पठितं यत् तत्र नैकानि अभयारण्यानि, ऐतिहासिकस्थलानि, स्तूपाः सन्ति।

पिता - आम्। हिमाच्छादितानां शिखराणां सौन्दर्यम् अनुभवेम।

माता - अरुणाचलप्रदेशस्य शोभा अवर्णनीया। तत्रस्था शिल्पकला, हस्तकला अपि प्रसिद्धा। वनसम्पद् मनोहारिणी।

पुत्रः - तर्हि निश्चयेन गच्छेम।

पिता - साधु! अहं यातायातप्रबन्धं शीघ्रतया कुर्याम्।

(३) **रुग्णालयसंवादः**

विकासः - वैद्य, अधुना मम स्वास्थ्यं कदा सम्यक् भविष्यन्ति ?

वैद्यः - श्रुणु वारंवारम् उपाहारगृहे शीघ्रभोजनादिकमपि त्याज्यमेव ।

विकासः - किमर्थं त्याज्यम्? तदन्नं तु अतीव स्वादयुक्तम्। मह्यमतीव रोचते तत् ।

वैद्यः - सत्यं स्वादयुक्तं तदन्नं किन्तु न स्वास्थ्याय। नातितीक्ष्णं न अति तैलयुक्तम् अन्नं भक्षयेत्। सात्त्विकम् उष्णं च अन्नं स्वास्थ्याय कल्पते। प्रदूषणमुक्तं वातावरणं शुद्धान्नं च स्वास्थ्यकरं भवति मानवानां कृते ।

विकासः - अधुना अहं वारंवारम् उपाहारगृहे शीघ्रभोजनं न करोमि। स्वास्थ्यस्य कृते यत् आवश्यकम् अस्ति तदैव करोमि ।

उ.४ इ) **निर्दिष्टां कृतीं कुरुत ।**

मञ्जूषातः उचितशब्दान् चित्वा ५-६ वाक्यात्मकं चित्रवर्णनं कुरुत । ५

१. रमणीये प्रातःकाले सर्वे जनाः उत्साहिताः दृश्यन्ते।

आकाशे सूर्योदयः भवति, खगाः उड्डयन्ते।

ग्रामे नैके वृक्षाः सन्ति।

एका महिला सूत्रकर्तनयन्त्रे सूत्रं कर्तयति।

अन्या महिला जलघटं मस्तके धृत्वा चलति।

तां दृष्ट्वा शुनकः भषति।

कुम्भकारः कुम्भान् रचयति।

गोपालकः धेनुं दोग्धि। अन्या धेनुः तृणं खादति।

दुग्धविक्रेत्री दुग्धपात्राणि गृहीत्वा चलति।

केचित् जनाः जलं पूरयन्ति।

अथवा

उ.४ इ) **संस्कृतानुवादं कुरुत । (८ तः ५)**

१. मह्यं मार्जकः यच्छ ।

२. वानरः कदलीफलानि खादति ।

३. श्रीगणेशाय जपाकुसुमं रोचते ।

४. जवनिका प्रकाशं स्थगयति ।

५. माता रोटिकां वेल्लयति ।

६. आपणिकः धनं गृह्णाति ।

७. मालाकारः पुष्पाणि चिनोति ।

८. मार्जारः मूषकम् अन्विष्यति ।

पञ्चमः विभागः - भाषाभ्यासः ।

उ.५ अ) **तालिकापूर्तिं कुरुत ।**

१. **नामतालिका । (६ तः ४)** २

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
रवौ	**रव्योः**	**रविषु**	सप्तमी
वस्तुना	**वस्तुभ्याम्**	**वस्तुभिः**	तृतीया
शशिनम्	**शशिनौ**	शशिनः	द्वितीया

२. **सर्वनामतालिका । (६ तः ४)** २

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
मह्यम्-मे	**आवाभ्याम् - नौ**	**अस्मभ्यम् - नः**	चतुर्थी
अयम्	इमौ	**इमाः**	प्रथमा
कस्याः	**कयोः**	कासाम्	षष्ठी

३. **क्रियापदतालिका । (६ तः ४)** २

लकाराः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
लङ्	**अजीवत्**	**अजीवताम्**	अजीवन्	प्रथमः पुरुषः
लोट्	कुरु	**कुरुतम्**	**कुरुत**	मध्यमः पुरुषः
लट्	**मन्ये**	**मन्यावहे**	मन्यामहे	उत्तमः पुरुषः

४. **धातुसाधित-विशेषण- तालिका । (६ तः ४)** २

धातुः	क्त	क्तवतु	कृत्याः	शतृ/शानच्
ज्ञा (९ उ.प.)	**ज्ञातः**	ज्ञातवान्	**ज्ञेयः**	जानन्/जानानः
कथ् (१० उ.प.)	कथितः	**कथितवान्**	कथनीयः	**कथयन्/कथयमानः**
लभ् (१ आ. प.)	**लब्धः**	लब्धवान्	**लब्धव्यः**	लभमानः

उ.५ **आ) निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (५ तः ४)**

१) **योग्यपर्यायं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । (५ तः ३)** ३

१. तेन **त्रिवारं** प्रयोगः कृतः ।

२. **द्वितीये** भवने योगेशः निवसति ।

३. **चत्वारः** वेदाः वर्तन्ते ।

४. वर्षस्य **द्विवारं** परीक्षा भवति ।

५. श्रीकृष्णः देवक्याः **अष्टमम्** अपत्यम् ।

२) **समासानां तालिकापूर्तिं कुरुत । (५ तः ३)** ३

	समस्तपदम्	समासविग्रहः	समासनाम
१.	राजसद्म	**राज्ञः सद्म ।**	षष्ठी-तत्पुरुषः समासः ।
२.	**शुकसारिकाः**	शुकाः च सारिकाः च ।	इतरेतर-द्वन्द्वः समासः ।
३.	सविनयम्	**विनयेन सह ।**	अव्ययीभावः समासः ।
४.	कल्याणकारी	कल्याणं करोति इति ।	**उपपद-तत्पुरुषः समासः ।**
५.	चिन्ताकुलः	**चिन्तया आकुलः ।**	तृतीया-तत्पुरुषः समासः

३) **समानार्थकशब्दान् / विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत । (५ तः ३)** ३

१. मग्नः - **रतः, लीनः ।** २. निर्धनः × **धनवान् ।**

३. नदी - **तटिनी, धुनी ।** ४. पुरतः × **पश्चात् ।**

५. गौः - **धेनुः, सौरभी ।**

४) **सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (५ तः ३)** ३

क. **पदवीम्** अपि **प्राप्तवान्** अहम् ।

ख. **सर्वधर्मान्** परित्यज मानवतां भज च ।

ग. आचार्यः शिष्यगणेन सह गङ्गास्नानार्थम् अगच्छत् ।

घ. भवान् दीनं वचः मा ब्रवीतु ।

ङ. पत्रक्रीडायां मग्नाः आस्म वयम् ।

५)	**वाक्यं शुद्धं कुरुत । (५ तः ३)**	३
१.	**सूर्यम्** अभितः ग्रहाः परिभ्रमन्ति ।	
२.	अहं पाठशालां **गच्छामि** ।	
३.	माला **निपुणा** बालिका अस्ति ।	
४.	**गृहात्** बहिः वृक्षः अस्ति ।	
५.	त्वं वाचनालयं **गच्छसि** ।	
	षष्ठः विभागः - अपठितम् ।	
उ. ६	**अ) गद्यांशं पठित्वा कृतीः कुरुत ।**	
१)	**एकवाक्येन उत्तरत ।**	१
	आम्रवृक्षः **उन्नतः विस्तीर्णः** च अस्ति।	
२)	**प्रातिपदिकं लिखत ।**	१
	१) एतस्य - **एतद्**	
	२) पर्णानाम् - **पर्ण**	
३)	**वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यम् इति लिखत ।**	१
	आम्रवृक्षः अतीव लघुः । - **असत्यम्।**	
४)	**माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत ।**	१
	We like not only its ripe fruits but also unripe fruits.	
५)	**अस्ति, रोचन्ते, भवन्ति, जायन्ते, विलसन्ति, आनन्दन्ति ।**	१
६)	**कारकपरिचयं कुरुत ।**	१
	करणम्	
उ. ६	**आ) - १) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
क)	**एकवाक्येन उत्तरत। (२ तः १)**	१
(१)	**विष्णुः** अलङ्कारप्रियः ।	
(२)	**भानुः** नमस्कारप्रियः ।	

ख) समानार्थकशब्दान् लिखत । १

भानुः - रविः, हंसः ।

उ. ६ आ) - २) जालचित्रं पूरयत । २

प्रियम् अस्ति	
शिवस्य	जलधारा
विष्णोः	अलङ्कारः
भानोः	नमस्कारः
बालकस्य	भोजनम्

*****